

Facebook dla rządu

Tezy do wystąpienia podczas Forum Debaty Publicznej „Samorząd Terytorialny dla Polski” „Samorządność filarem kapitału społecznego” zorganizowanej przez Kancelarię Prezydenta RP 29 lutego 2012 roku
pt. Samorząd i przedsiębiorczość lokalna w kontekście makrowikinomii

Elżbieta Mączyńska

1. Istnieją synergiczne, pozytywne, ale i negatywne współzależności w relacjach samorząd – przedsiębiorstwa lokalne – społeczeństwo. Rozpoznanie tych współzależności sprzyja optymalizowaniu decyzji i wyborów społeczno-gospodarczych.

2. Warunkiem identyfikowania i uzyskiwania efektów synergii dodatniej i eliminowania, a przynajmniej ograniczania synergii ujemnej jest:

- dostosowywanie zasad współdziałania między samorządami a lokalnymi podmiotami gospodarczymi i społeczeństwem do globalnych trendów i zjawisk determinowanych przez III rewolucję przemysłową, związaną z nowymi technologiami, w tym informacyjnymi i innymi, zwłaszcza ukierunkowanymi na przeciwdziałanie degradacji środowiska naturalnego;

- wyzwalamie społecznego potencjału kreatywności i innowacyjności poprzez wykorzystywanie komunikacji sieciowej;

- przeformułowywanie modelu samorządzenia w kierunku zastosowań, jakie umożliwiają makrowikinomia (vide: *Makrowikinomia. Reset świata i biznesu* – Don Tapscott i Anthony D. Williams). „Świat osiągnął punkt krytyczny i albo zresetujemy stare struktury, podejścia i modele działalności, albo grozi nam paraliż lub nawet upadek istniejących instytucji. Stajemy przed koniecznością wyboru: albo odnowa, uwiad, albo odrodzenie(...). Obecnie dzięki Internetowi stare modele industrialne ulegają całkowitemu przenicowaniu. Nowe podejście do innowacji, nowe metody wytwarzania bogactwa i nowe siły, które radykalnie obniżają koszty współpracy międzyludzkiej, umożliwiają społecznościom rozwiązywanie problemów, podejmowanie wyzwań i realizację przedsięwzięć(...).

Wojciech Grzedziński/KPRP

Wikinomia, rozumiana jako nauka i sztuka masowej współpracy biznesowej, stała się makrowikinomią: zastosowaniem wikinonii i jej podstawowych zasad we wszystkich dziedzinach życia społecznego i jego instytucjach. Do powstawania Wikipedii przyczyniają się miliony ludzi, tysiące osób współpracują przy rozwijaniu Linuksa i projektu poznania genomu ludzkiego – tak samo możemy wykorzystać ludzkie umiejętności, geniusz i inteligencję do powszechnego przekształcania wielu dziedzin i instytucji, aby przygotować je na najbliższe dziesięciolecie i dla przyszłych pokoleń. (...) Dlaczego nie mielibyśmy mieć rządu open source, edukacji open source, a także nauki, produkcji energii, a nawet opieki zdrowotnej?!

3. Dokonująca się na skalę globalną rewolucja informacyjna, kurczenie się cywilizacji industrialnej prowadzi do nieuchronnych zmian w lokalnym, krajowym i globalnym potencjale gospodarczym oraz strukturach władzy. W związku z dokonującym się przełomem cywilizacyjnym, rewolucją informacyjną, w świecie biznesu i polityki toczy się obecnie ostra walka o władzę, o utrzymanie jej obszarów wyznaczonych wszakże przez przemijającą cywilizację industrialną. Jej materialny wizerunek w zderzeniu z wizerunkiem nowoczesnej, ale często nie w pełni zrozumiałej, gospodarki zwirtualizowanej wciąż wydaje się atrakcyjny. Zwolennicy cywilizacji industrialnej wskazują na jej transparentność, niezastępowalność i żywotność, co Toffler określa, jako „jurny materializm”.² Jednakże rewolucja informacyjna

29 lutego, Pałac Prezydencki, z cyklu „Forum debaty publicznej” dyskusja pt. „Samorządność filarem kapitału społecznego”

Wojciech Grzedziński/KPRP

wymusza zmiany stosunków własności. Rozstrzygające znaczenie ma, nie jak w klasycznym kapitalizmie własność środków produkcji, a kapitał intelektualny, kapitał społeczny. Kluczową kategorią staje się „dostęp” (access) do wiedzy i informacji, czego przeciwnieństwem jest „wykluczenie”, w tym wykluczenie informacyjne, cyfrowe oraz analfabetyzm cyfrowy.

4. Niebywale szybkie tempo przemian, jakich doświadcza obecnie świat, sprawia, że przyszłość staje się coraz bardziej niejasna, a terażniejszość nie w pełni satysfakcjonująca. W wyniku rosnącej dynamiki przemian we współczesnym świecie gospodarka nabiera w coraz większym stopniu cech „gospodarki nietrwałości”.³ Wszystkie niemalże formy działalności gospodarczej stają się nietrwale, a ich cykle życia coraz krótsze. Dotyczy to nie tylko technologii, produktów, ale i stanowisk pracy, metod komunikowania się, produkowania i wymiany handlowej, edukacji, a nawet modeli życia rodzinnego oraz zawodowego. Niemalże wszystko staje się prowizoryczne. Rosnąca dynamika postępu technologicznego wskazuje, że trend nietrwałości będzie się umacniał. W takich warunkach nietrudno o zaburzenia i kryzysowe sytuacje w gospodarce, co potwierdza chociażby fakt, że w ostatnich trzydziestu latach w świecie doszło około stu kryzysów bankowych. Tempo przemian jest obecnie tak wielkie, że „przeszłość nie staje się historią, lecz od razu archeologią, (...)

Wikinomia, rozumiana jako nauka i sztuka masowej współpracy biznesowej, stała się makrowikinomią: zastosowaniem wikinomii i jej podstawowych zasad we wszystkich dziedzinach życia społecznego i jego instytucjach.

z którą już nie mamy żadnego emocjonalnego związku. To wielka słabość współczesnego człowieka, wielkie jego nieszczęście: nie może zakotwiczyć się w historii, bo minione zdarzenia znikają z jego świadomości”.⁴ W takich warunkach nie tylko przyszłość, ale i terażniejszość jawią się jako coraz mniej przejrzyste i coraz bardziej chaotyczne, trudne do zrozumienia, zwłaszcza w sytuacji mnożących się w wyniku rozwoju techniki i komunikacji źródeł informacji. Jedną z konsekwencji tego są dysfunkcje w systemie etycznym i erozja systemu wartości. Problemem jest zacieranie się lub zanikanie wyrazistych punktów odniesienia w kształtowaniu systemów wartościowania w działalności gospodarczej, ale i życiu ludzkim. Zarazem jednak nowe technologie informacyjne tworzą warunki łagodzenia destrukcyjnych następstw syndromu nietrwałości, nieciągłości – przede wszystkim poprzez

sieciowe współdziałanie na poziomach samorządu – biznes – społeczeństwo.

5. Nowe technologie informacyjne i makrowikinomia tworzą „onlajnowe” warunki kreowania nowych obszarów oraz form przedsiębiorczości, ale także nowych form współdziałania między podmiotami gospodarczymi i władzą, w tym władzą samorządową. Przy tym lista tych form i obszarów jest długa, i wciąż się wydłuża wskutek m.in. rewolucji internetowej, czyli dzięki cloud computingowi – usługom w chmurze, wszystkie dane są dostępne z dowolnego miejsca. Poniżej przedstawiona enumeracja stanowi jedynie podstawową egzemplifikację potencjału technologii informacyjnych i makrowikinomii.

■ Umożliwiają one rozwój globalnych powiązań horyzontalnych, sprzyjających większej

swobodzie, wolności i decentralizacji działalności oraz jej delokalizacji, co stanowi istotne wyzwanie i szansę dla władz lokalnych w sferze pozyskiwania przedsiębiorców dla regionu. Zarazem technologie informacyjne ograniczają wady powiązań wertykalnych, bazujących na rozmaitych podległościach biznesowych (pojawia się nawet w związku z tym pojęcie kapitalizmu wertykalnego i horyzontalnego). W bazującej na Internecie gospodarce zacierają się, bowiem granice między sektorami i instytucjami, co wymusza odchodzenie od hierarchicznego modelu powiązań wertykalnych i fundamentalnych zmian systemu wartości i kultury politycznej, co zarazem sprzyja transparentności, efektywności i szybkości podejmowania decyzji. Stwarza to szansę na przezwyciężanie tak charakterystycznego dla Polski sektorowego, „silosowego” podejścia w rządzeniu i podejmowaniu decyzji, co wyraża się m.in. w niskiej wciąż skłonności do współpracy ponad podziałami oraz w skłonności do myślenia i działań w stylu „moja chata skraja”.

- Nowe technologie umożliwiają szybki przepływ wiedzy i informacji na skalę światową, co tworzy sprzyjające warunki dla nowych przedsięwzięć i kreowania nowych obszarów działalności gospodarczej oraz wyzwalania rezerw w działaniach na rzecz przyczyniania się do pomnażania publicznego dobra i przeciwdziałania marnotrawstwu zasobów. Nie ma bowiem nic bardziej nieekonomicznego nad robienie rzeczy wydajnie, których w ogóle nie trzeba robić (a przykładów takich niepotrzebnych prac, niestety, nie brakuje, zwłaszcza w biurokratyzowanych systemach o nieznośnie rozrastających się zakresach rozmaitej, kontrproduktywnej sprawozdawczości).
- Technologie informacyjne umożliwiają wdrażanie rozwiązań znanych z sieci społecznościowych w realne życie i biznes, co stworzyć może niebywały potencjał wynikający z łączenia poprzez sieci rozproszonej społecznej wiedzy i kreatywności. Dla niektórych regionów, zwłaszcza tych

dotkniętych migracjami, nomadyzmem i syndromem korporacyjnych cyganów oraz syndromem opuszczonego gniazda, nawiązywanie i wykorzystywanie powiązań sieciowych z „diasporą” może stanowić silny bodziec dla rozwoju lokalnej przedsiębiorczości. Wykorzystanie tej możliwości stanowi ważne wyzwanie dla samorządów.

- Technologie informacyjne są źródłem kreowania prosumentów (prosument to producent i konsument w jednej osobie) i wyzwalaniu w ten sposób nowych możliwości wytwórczych.
- Umożliwiają rozwój crowdsourcingu, czyli wykorzystywania wiedzy, pomysłów i inspiracji „z tłumu”, zatem propozycje zwykłych ludzi.
- Tworzą warunki dla efektywnego łączenia przedsiębiorczości lokalnej z biznesem w skali globalnej, lokalnych przedsiębiorstw z przedsiębiorstwami w innych regionach kraju i świata.
- Tworzą warunki dokonania tzw. żabiego skoku, czyli przechodzenia do najwyższych faz zaawansowania technologicznego, z pominięciem faz pośrednich, przez jakie musieli przechodzić wcześniejsi innowatorzy
- Tworzą warunki i potrzebę kreowania swego rodzaju Facebooka dla samorządów i poprzez to rozwoju relacji: samorząd – biznes – społeczeństwo.
- Technologie informacyjne sprzyjają monitorowaniu rozmaitych zagrożeń oraz budowaniu narzędzi i systemów wczesnego ostrzegania przed kryzysami i dysfunkcjami społeczno-gospodarczymi, a tym samym zwiększają szanse przeciwdziałania bankructwom. W przypadku zaś ich wystąpienia zwiększają możliwości podejmowania działań ukierunkowanych na stworzenie bankrutującym tzw. drugiej szansy.
- Technologie informacyjne napędzają innowacje społeczne, m.in. sprzyjające identyfikowaniu i efektywnemu kształtowaniu oraz wykorzystywaniu regionalnych zasobów oraz wszelkich walorów, w tym przestrzeni publicznej i architektury krajobrazu. Te dwa ostatnie czynniki są często niedo-

ceniane. Tymczasem zarówno przestrzeń publiczną, jak i architektura krajobrazu to czynniki, które mogą multiplikować wzrost gospodarczy, podczas gdy w praktyce rządzenia albo poświęca im się za mało uwagi, albo wręcz rozpatrywane są one wyłącznie w kategorii kosztowej, a nie potencjału dochodowego i mnożnika bogactwa.

- Technologie informacyjne sprzyjają przezwyciężaniu ociążałości i ograniczeniom typowym dla rządzenia i zarządzania bazującego na przestarzałym modelu industrialnym. Możliwości związane z technologiami informacyjnymi silnie kontrastują z nieruchawością struktur typowo industrialnych i tradycyjnych procedur decyzyjnych.
- Umożliwiają przeciwdziałanie tak charakterystycznemu dla Polski marnotrawieniu potencjału seniorów, tworząc warunki rozwoju „ekonomii starości”.
- Umożliwiają łagodzenie syndromu nieciągłości i godzenie przeciwstawnych trendów: trwałość i tradycja versus globalizujący się, „wędrujący” świat „gospodarki nietrwałości”.
- Technologie informacyjne stymulują rozwój inicjatyw obywatelskich i społeczeństwa obywatelskiego oraz łagodzenie dysfunkcji współczesnej demokracji, w tym wynaturzeń w funkcjonowaniu lobbingu. Umożliwiają przeciwdziałanie także innym, antydemokratycznym zjawiskom, mającym symptomy opisywanych m.in. przez noblistę Josepha E. Stiglitz⁵ „golfowych” powiązań i „amerykańskich drzwi obrotowych” oraz „amoralnego familizmu”⁶.
- Umożliwiają sprawne monitorowanie i analizę inicjatyw społecznych oraz ocenę ich użyteczności.

6. Makrowikinomia i technologie informacyjne tworzą warunki rozwoju Blue Economy (błękitnej gospodarki). Ta nowa dziedzina umożliwia synergiczne połączenie zielonej gospodarki i makrowikinomii. *Blue Economy* tworzy proekologiczne możliwości przeformułowania modelu rozwoju gospodarki (opisywane m.in. w książce Guntera Pauli pt. *The Blue Econo-*

my, 10 Years, 100 Innovations, 100 Million Jobs – *Błękitna Ekonomia, 10 lat, 100 wynalazków, 100 milionów miejsc pracy*).⁷ Spośród tych „100 wynalazków”, przykładowo można wymienić technologie umożliwiające zastąpienie produkcji jakże drogiego, szeroko stosowanego, m.in. w medycynie tytanu – jedwabiem.

7. Makrowikinomia tworzy warunki ograniczania nieprawidłowości i wynaturzeń w życiu społeczno-gospodarczym. Nieprawidłowości te przedstawia m.in. John C. Bogle w formie swego rodzaju, następującego dekalogu przestróg, który nie tylko w pełni można odnieść do realiów polskich, lecz nawet można byłoby tę 10-punktową listę znacznie poszerzyć:⁸

8. Pieniądze: 1) za dużo kosztów – za mało wartości; 2) za dużo spekulacji – za mało inwestowania; 3) za dużo złożoności – za mało prostoty.

9. Biznes: 4) za dużo wyrachowania – za mało zaufania; 5) za dużo komercji – za mało profesjonalizmu 6) za dużo kupczenia – za mało obsługi; 7) za dużo menedżeryzmu – za mało przywództwa.

10. Życie: 8) za dużo koncentracji na rzeczach – za mało odpowiedzialności; 9) za dużo wartości XXI wieku – za mało wartości z XVIII wieku; 10) za dużo „sukcesu” – za mało charakteru.

11. Jeśli nawet obecnie w polskich warunkach funkcjonowania i współpracy samorządów oraz biznesu lokalnego oferowane przez technologie informacyjne i makrowikinomię możliwości potraktowane zostaną z niewiarą, w kategorii bajki o żelaznym wilku, to i tak zmiany muszą nastąpić, tym bardziej, że „każda nowa idea na początku wygląda na niedorzeczną” (Alfred North Whitehead). Wcześniej czy później postęp technologii, przede wszystkim technologii informacyjnych, wymusi zmiany. Przyszłość bowiem napędza technologia. To siła, która eliminuje opór i niewiarę administracji w społeczne innowacje, opór wynikający z charakterystycznego dla epoki industrialnej kultu ekspertów. Tymczasem niebawym dynamizm przemian technologii, charakterystyczna dla globalnego świata narastająca niepewność, zmienność i nieciągłość sprawia, że niemalże „już niczego nie da się regulować sztywnymi normami powstałymi w centrach administracyjnych”.⁹ W wyniku rewolucji informacyjnej władze wszystkich szczebli administracji i biznesu w coraz większym stopniu muszą uwzględniać w swoich działaniach sieciowości, co oznacza konieczność decentralizacji władzy i dzielenia się nią. Wydarzenia wokół ACTA stanowią jeden z przejawów kierunków przemian, dowodzący zarazem, że makrowikinomia nie sposób ignorować.

12. Wykorzystanie potencjału makrowikinomii wymaga spełnienia zarówno przez władzę publiczną, jak i przez firmy akceptacji następujących podstawowych reguł, zasad i warunków

współdziałania determinowanego przez specyfikę epoki inteligencji sieciowej:

■ Tworzenie kultury otwartości dostępu do wiedzy i informacji, warunków sprzyjających współpracy oraz współdzielenia się wiedzą i ideami.

■ Tworzenie i rozwijanie otwartych platform internetowych umożliwiających wymianę wiedzy i informacji.

■ Sprzyjanie dialogowi społecznemu służącemu dobrostanowi i racjonalizacji decyzji społeczno-ekonomicznych, eliminowaniu syndromu „my – oni” oraz syndromu wroga.

■ Ochrona interesu publicznego i praw publicznych, ochrona danych osobowych i praw własności, w tym własności intelektualnej.

■ Tworzenia warunków transparentności i przejrzystości oraz skuteczności regulacji prawnych.

■ Tworzenie kultury ucześciwości i zaufania wzajemnego. Zaufanie jest bowiem „smarem biznesu” i rozwoju kapitału społecznego.

■ Tworzenie rozwiązań przeciwdziałającym dysfunkcjom, od jakich wszak wciąż wolne nie są technologie informacyjne. Pierwszorzędne znaczenie ma tu przeciwdziałanie nadużyciom w ich wykorzystywaniu. Ponadto istotne jest przeciwdziałanie potencjalnym zagrożeniom dla kreatywności. Mogą one występować w przypadku dysfunkcyjnego czy antyfunkcyjnego wykorzystywania internetu.

Wszystko to składa się na zespół co najmniej „10 E”, który powinien kształtować holistyczne relacje samorząd – biznes – społeczeństwo: Edukacja – Ekonomia – Ekologia – Energia – Empiryzm – Eksperyment – Empatia – Erystyka – Efektywność – Efektowność. Holistyczne podejście, z uwzględnieniem „10 E” tworzy warunki rozwoju centrów wiedzy, funkcjonowania „poławiaczy wiedzy”, identyfikujących nowe źródła rozwoju i „saperów biznesu”, identyfikujących zagrożenia rozwojowe. Co niemniej ważne, holistyczne makrowikinomiczne podejście, umożliwi łączenie rozproszonej wiedzy z różnych szczebli rządzenia, biznesu, edukacji, począwszy od edukacji na szczeblu przedszkolnym. „Innowatorzy bowiem rodzą się już w przedszkolu”, zaś „kreatywność to cud połączenia dziecięcej, niczym nieograniczonej energii z czymś przeciwnym i wrogim – poczuciem porządku wynikającym ze zdyscyplinowanej inteligencji dorosłego” (Norman Podhoretz). W tym kontekście zarysowujący się w niektórych gminach trend likwidacji szkół (zamiast ich przeprojektowania np. w centra wiedzy i kultury) można uznać za zjawisko wysoce niepokojące, niekorzystne i niebezpieczne, zwłaszcza jeśli ocenia je nie tylko poprzez pryzmat krótkookresowych efektów budżetowych, ale z uwzględnieniem tak zaniebdywanego w Polsce długookresowego, ciągniętego, kompleksowego rachunku kosztów i efektów zewnętrznych oraz z uwzględ-

nieniem negatywnych następstw lokalnych zaniebdania w sferze dostępu do Internetu, z czym wiąże się groźne i wstydlive społeczne zjawisko wykluczenia i analfabetyzmu cyfrowego.

* * *

Barier rozwoju makrowikinomii w relacjach samorząd – biznes – społeczeństwo jest wiele. Jest to zresztą naturalne, albowiem „jeśli idzie łatwo, strzeż się – może schodzisz za dół” (Greg Taunt). Nieprzechodzenie na rozwiązania oferowane przez technologie informacyjne i podtrzymywanie struktur właściwych dla kurczącej się cywilizacji industrialnej grozi zastojem i nasila dysfunkcje społeczno-gospodarcze (co drastycznie przejawia się m.in. w sektorze ochrony zdrowia, niepodanym w porę cyfryzacji). W warunkach tego typu zaniechań retoryczne pozostaje pytanie, czy płatanina regulacji – „egzekwowanych przez przepracowanych, nierzadko słabo opłacanych urzędników – zdola zapanować nad różnymi przemianami, np. nad globalnym systemem finansowym, który działa z prędkością światła oraz zatrudnia najinteligentniejszych ludzi na tej planecie? Zatem nieuchronne jest przechodzenie na *zupełnie nowy model regulacji, taki w stylu wiki, za pomocą Internetu*”,¹⁰ model, w którym ujawnia się ważne informacje i umożliwia ich analizy przez szerokie kręgi ekspertów, w tym społecznych, co tworzyć może niewyczerpalne źródło innowacyjności, bogactwa idei, wzrostu i rozwoju. Uruchomienie takich źródeł rozwoju to obecnie – moim zdaniem – jedno z podstawowych wyzwań, z jakimi musi się zmierzyć władza na różnych szczeblach rządzenia i zarządzania.

PRZYPISY

1. D. Tapscott, A. D. Williams, *Makrowikinomia*, wyd. Studio EMKA, Warszawa 2011, s. 14-16
2. A. Toffler, *Zmiana władzy. Wiedza, bogactwo i przemoc u progu XXI stulecia*, wyd. Zysk i S-ka, Poznań 2003
3. A. Toffler, *Zmiana władzy*, wyd. cyt. *Wiedza, bogactwo i przemoc u progu XXI stulecia*, Zysk i S-ka, Poznań 2003
4. M. Szulc, R. Kapuściński, *Raport o społeczeństwie. Dwa światy*, 11 kwietnia 2002. http://www.reporter.edu.pl/raport_o_spoleczenstwie/raport_nadawca/dwa_swiaty_ryszard_kapuscinski
5. J. E. Stiglitz, *Freefall. Jazda bez trzymanki*, PTE, Warszawa 2010, oraz H. Buchter, *Mocarstwo z drzwiami obrotowymi. Bank, który rządzi Białym Domem*, *Tygodnik Forum* nr 30, 2009
6. P. Sztompka, *Zaufanie. Fundament społeczeństwa*, Wyd. Żnak, Kraków 2007, s. 257
7. G. Pauli, *The Blue Economy, 10 Years, 100 Innovations, 100 Million Jobs*, <http://www.blueeconomy.de> oraz *Biuletyn PTE*, 2011, nr 2 I 2010, nr 6, http://www.pte.pl/223_biuletyny_pte.html
8. J. C. Bogle, *Dość. Prawdziwe miary bogactwa, biznesu i życia*, PTE, Warszawa, 2009, s. 126, s. 38
9. *Makrowikinomia...*, wyd. cyt., s. 297
10. *Makrowikinomia...*, wyd. cyt., s. 23